

IRITZIA

Aldaketaren eremuan *hautaketa naturala*

Jon Muniategiandikoetxea
Arkitektoa, EHUko irakaslea
eta VAUMM lantaldeko kidea.

Bidaltze data: 2016-04-11

Onartze data: 2016-05-04

+++++

Ez da erraza arkitekturaren hezkuntzari buruz ezer berri-rik esatea, eta are konplikatua interesgarria den zerbait gehitzea. Arkitekturaren esparrua etengabe aldatzen den honetan nostalgari kasu egin beharrea, egoera berriak ematen dizkigun aukerei erreparatu beharko diegu. Aspalditik iragarria zegoen arkitekturaren «jokalekua» ez dela jada berdina¹, eta horretaz ez bagara konturatzen gureak egin du.

Eguno arkitekturaren hezkuntza ofiziala bere diskurtso partikularra lantzen ari da, ikerketa tradizionalaren esparruari gehiegi erreparatuz diziplinaren beste aspektu askori garrantzi askorik eman gabe, baina hori beste eztabaida bat da. Oraindik mantentzen dugun irakaskuntza-sistema «jakituria»ren transmisio hutsean oinarritua dago, «dakienak» «ez dakienari» irakasten dio; moduak, modeloak eta modak oinarri direla, eta puntu honetan kokatzen da testu honen gairik garrantzitsuenetako bat, transmititze-moduloaren krisian.

Posizionamendu honi hasiera emateko «Dena arkitektura da» premisa abiapuntutzat erabiliko dugu, inguratzen gaituen osotasunetik ikasten dugula. Denak hezten gaituenez, begiradak izan beharko du sakonki landu beharrekoa, inguratzeko gaituena ulertu eta estrategia arkitektoniko ezberdinen bitartez gizarteari behar duena itzultzeko.

Eremu berriak identifikatzea eta egungo gizartearekin ditugun tangentsiak aztertzea izan daitezke arkitekturaren begirada hori bideratzeko pauso bat, «arkitekto» izaten ikasten dugun bitartean. Objektuen mirespen hutsa alde batera utziz eta «I like» kulturatik urrunduz, norberaren ikuspegia eta gizartearen beharrak nahasten diren kapituluak bilatzean egon daiteke gure diziplinaren etorkizuna

¹ Luis Moreno Mansilla (2005): «Aprender es dibujarse en el mundo. La formación del arquitecto», *Quaderns d'arquitectura i urbanisme*.

Diziplinaren kanon klasikoei buruz egon diren eztabaiden faseak gaudituta daudelarik eta hizkuntza formalen aukera guztiak ikertutzat emanda, gure lanak kontsiderazio formal edo linguistikotik haratago joan behar du. Aspektu sozialei erreparatuz, eta testuinguru fisiko bakoitzaren irakurketak ematen dituen datuak aztertuz, hiriaren eboluzio zatikatu eta konplexu ezberdinei egokitzen zaizkien *prozedurak* eskainiz.

Populazioaren finkatze-arauek unibertsalak izateari utzi diote, inoiz halakoak izan badira ere, eta tokiaren arabera aldatzen dira, bakoitzak bere orekak ezarritik. Ezin dugu orain arteko modeloen «klonazio» sistema erabili eta are gutxiago horiek arau edo dogma bihurtu, arkitektura-lengoiaren borondate estilistikoak alde batera utzi eta pentsamendua da landu behar duguna. Sistema aldakorra den heinean, ezin dugu forma soilik kontuan izan, sortzen diren erlazioak ulertu beharko ditugu, hau da, erlazioak ere diseinatu beharko ditugu.

Transmititzen ari garen arkitektura motak ez ditu ulertzen gizartearen sortzen diren fluxuak, egoera politiko, ekonomiko eta sozialak, horiek izanik benetako hiri-transformazioaren oinarri nagusiak. «Objektu amaitua», obsesioa izatetik, esperientziak lantzeraino pasa behar dugu. Hots, jendeak eta jarduerak forma emango dion arkitektura baterantz, soilik biziz uler daitekeena eta soilik erabiltzen bada existitu daitekeena². Iraunkortasun eta adierazgarritasun tradizionaletik aldendu eta egungo hiriaren ekosistema fisiko eta bir-tual berriei egokitzen zaien zerbait, biztanleriaren beharrak ahaztu gabe.

² Gianni Patteni (2002): *El oficio de arquitecto/arquitectura y arte. Arquitectura radical*, Centro atlántico de arte moderno.

Hiri-plangintza tradizionalak eta arkitekturak ezin dute hiriak jasaten ari diren aldaketen abiadura bereganatu, ezin diote aurre egin. Egungo hiriak beren kabuz hasi dira, askotan gure interbentziorik gabe eta orain dela hogeitun urte Jean Nouvel-ek aipatu bezala, «garapenaren opari bat dira, lurraren geruza osagarri bat. Aro berri baten hasiera: hirien aroa»³ dela esan dezakegunez, aldatu beharko ditugu egiteko moduak.

Arkitekturak duen bizi-ziklo naturala, jaio, bizi eta hil, aldatu beharra dago. Egungo egoera soziopolitikoan ezinbestekoa da bestelako ziklo berriak eranstea, eta ez naiz soilik kontserbazioari buruz ari, ziklo berriak etengabeko transformazioa bermatu behar du. Horretan lan egin beharko dugu, etengabeko modifikazioa bermatzen duen prozeduran sakonduz.

Bestalde transmititu behar dugun aspektu garrantzitsuenetako bat da diziplina autonomo bat ezin garela izan, beste eremu askok egindako ibilbideari jarraituz, arkitektook funtzio anitzeko zeregina berreskuratu behar dugula, «elite autista» izateari uko egin eta bestelako aktoreekin «prozedurak» adostuz.

Honi guztiari erantzuna emateko, hezkuntza-sistemak aldaketa sakon bat beharko luke, XIX. mendeko eredu zaharkitu eta zurrunen gainetik. Baina ez da erraza izango indeterminatua den zerbait determinatzen ahalegintzea, oraindik ideien munduaren menpe dagoen zerbaiti forma ematea. Agian ideiak berak ez du garrantzirik, ideia ezberdinen artean dauden tarteez baizik, eta tarte horiek lantzean dago eboluzioaren gakoa.

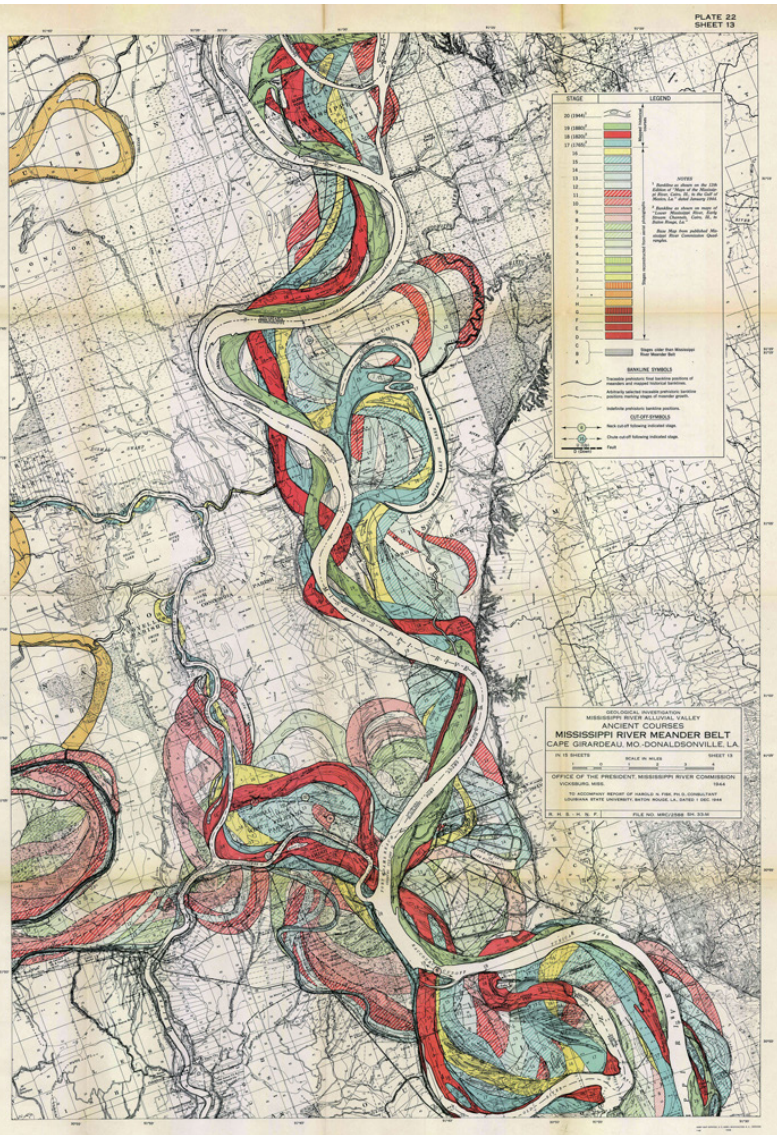
Hau guztia noiz eta nola txerta dezakegu egungo hezkuntza-sistemaren barruan? Zer pauso eman beharko genituzke lehenago aipatutako begirada edo esparru berriei espazioa uzteko? Iraultza sakon bati itzarotea merezi ez duelakoan, gaur egun hezkuntza-sistema berak dituen tresnak erabili eta transformatzea besterik ez zaigu gelditzen, daukagun sistema honi aukerak ematea lehenago aipatu diren bideen garapenak tartea izan dezan, beldurrik gabe. Sistemari buelta ematen laguntzeko irakasleen jarreraren dago etorkizuna, iraganeko eskemak eguneratu eta aipatutako prozedura berrien transmisioa nola egin birdefinitzean.

³ Jean Nouvel (1996): «A la finestra del mondo», en GLI immagini della differenza», *La triennale nella città, XIX Esposizione Internazionale*, Electa, Milan

Irudia - Rodchenko.

Iturria - Alexandre Chevtchenko, 1924.

Irdia - Mississippi bailararen kartografia.

Aldaketa nahitaezkoa da, beste diziplina asko egiten ari diren bezala, moldatu beharko dugu egoera berrira. Gaur egun gure eskolak *produzitzen* dituen arkitektoak «zaharkituak» daudela esan dezakegu, diseinatzaile gisa heziak, errepikapenean oinarritutako produktua eraikitzen ohituak. Eta gizarteak ez digu soilik hori eskatzen, bestelako aktore askorekin adostu beharreko hiriaren eraikuntzan parte hartzea baizik, gure ikuspegi orokorraren gaitasuna erabiliaz.

Egungo Europako Unibertsitate Esparru berriari erantzuna emateko moldatu dugun hezkuntza-sistema izan beharko du oraingoz gure abiapuntuak. Arkitekturari dagokionez, sortu berri den «eraikitzen ez duen arkitekto»aren figura izan daiteke aukera aparta hainbat bideri irtenbidea emateko. Eraikitzeko gaitasunik gabe, eta administrazioa edo hezkuntza helburu bakarra izan ez dadin, bestelako bideak jorratzen hastea nahitaezkoa da.

Puntu honetan ez luke mugarik egon behar, gure formazioak ematen digun ikuspegi zabalaren eredu izan beharko lukete eta diziplina anitzeko esparruak lantzerantz bultzatu beharko genuke, arkitektura eta hirigintza tradizionalaz gain. Bideak amaigabeak dira, ez dago modelorik, formaturik ezta konplitu beharreko estandarrik ere, ikasle bakoitzaren interes eta obsesioen presentzia beharrezkoa izanik.

Irakasleen aldetik, bestalde, irakatsi baino trebatzen lagundu beharko genieke, eskuak trebatzen, kontzientzia trebatzen, begirada trebatzen, eta, azken finean garrantzitsuen dena, pentsamendua trebatzen. Hori posible egiteko betiko erremintak soilik ezin dira erabili, informazio-iturriak aldatu dira eta garai nahasi honetan esperientziaren laguntza beharrezkoa izango da.

Aldaketari beldurra kendu behar diogu, ezin ditugu gizarteak eta egoera berriak sortzen dituzten aukeren aurrean begiak itxi. Arkitektoaren figura malguago bat sortzea komeni zaigu, diseinuan eta sorkuntzan trebatuta egoteaz gain, pentsatzen duen subjektu aktibo eta kritikoa beharrezkoa da. Garai bateko arkitektoaren eredu hiltzear dago.

Naturak erakutsi digun bezala, hautaketa naturalean dago espezie guztien etorkizuna, inguruneari «ongi» egokitzean dago arrakasta, edo soilik iraupenaren sekretua.

+++